

mgr Ewa Bobin

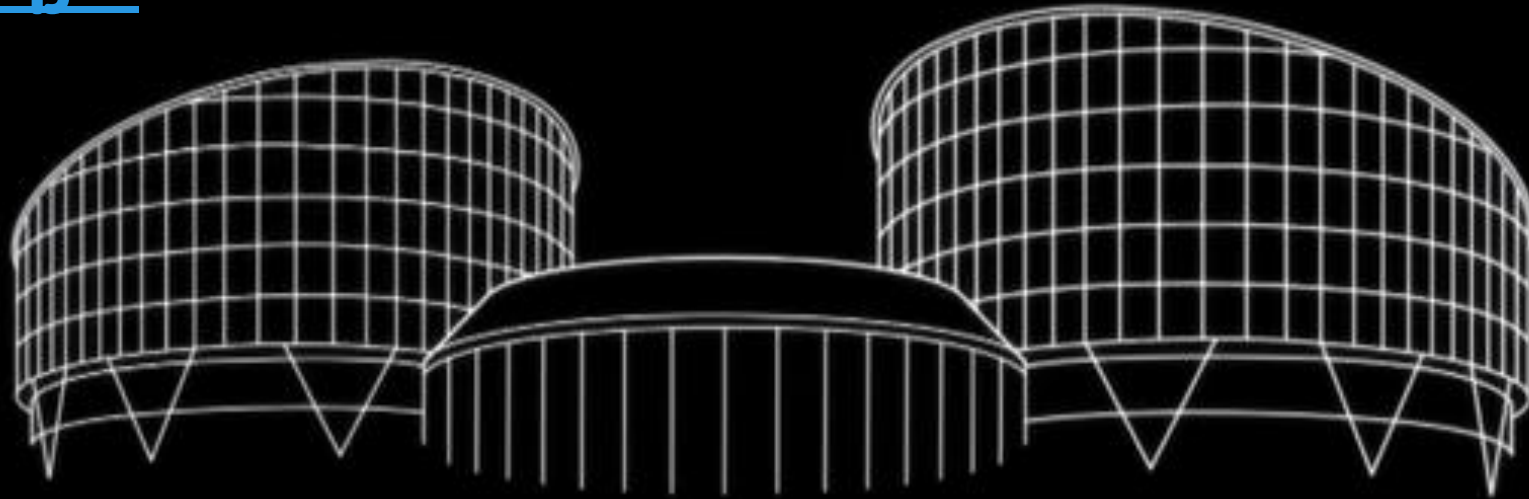
Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, UWr

Europejski Trybunał Praw Człowieka

Z SIEDZIBĄ W STRASBURGU

https://www.youtube.com/watch?v=C4-R-_IKqj0 – orzecznictwo ETPCz.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

(Europejska) Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

- ❖ Konwencja (EKPCz) została otwarta do podpisu i przyjęta dnia 4 listopada 1950 r. w Rzymie i **weszła w życie 3 września 1953 r.**
- ❖ Stronami Konwencji jest 47 państw członkowskich Rady Europy.
- ❖ Konwencja sporządzona została w językach angielskim i francuskim, depozytariuszem jest Sekretarz Generalny Rady Europy.
- ❖ Na podstawie Konwencji powołano do życia Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) z siedzibą w Strasburgu.

Protokoły dodatkowe do EKPCz i orzecznictwo Trybunału

- ❖ Protokoły dodatkowe można podzielić na dwie kategorie:
 - Protokoły zawierające postanowienia dot. nowych praw (nr 1, 4, 7, 12, 13) - dodają one do postanowień Konwencji dodatkowe obowiązki
 - Protokoły związane z funkcjonowaniem mechanizmu kontrolnego, procedury
 - są to akty zmieniające postanowienia Konwencji dot. rodzaju, kształtu i funkcjonowania organów strasburskich
 - Co do zasady, ich wejście w życie wymaga ratyfikacji przez wszystkie strony EKPCz
- ❖ Prawo Konwencji przeszło również istotną ewolucję dzięki orzecznictwu samego Trybunału.

Europejski Trybunał Praw Człowieka – wiadomości ogólne

- ❖ Trybunał regionalny o kompetencji szczególnej.
- ❖ Jest ściśle związany z instrumentem prawnym, do którego wyłącznej interpretacji został powołany: Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPCz).
- ❖ Procedurę postępowania przed ETPCz uregulowano w Rozdziale II EKPCz oraz protokołach dodatkowych.
- ❖ Trybunał został powołany do życia 21 stycznia 1959 r.
- ❖ Swoją siedzibę, podobnie jak Rada Europy przy której jest afiliowany, ma w Strasburgu.

Skład sędziowski (art. 20 EKPCz)

- ❖ W ETPCz zasiadają sędziowie w liczbie odpowiadającej liczbie stron EKPCz.
- ❖ Sędziowie wybierani są przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy.
- ❖ Sędziowie wybierani są na 9-letnią kadencję.
- ❖ Od 2010 r. kadencja sędziów ETPCz uniemożliwia ich ponowny wybór (brak reelekcji).
- ❖ Art. 23 ust. 3 EKPCz - *Sędziowie sprawują swój urząd do czasu ich zastąpienia. Zajmują się oni jednak nadal sprawami, które zaczęli rozpoznawać*

Wcześniejsze zakończenie kadencji sędziego ETPCz

❖ Ukończenie 70 r.ż.

❖ Rezygnacja z urzędu – art. 6 Regulaminu

Rezygnację sędziego zgłasza się Przewodniczącemu Trybunału, który przekazuje wiadomość o tym Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy. Z zastrzeżeniem postanowień Artykułów 24 ust. 4 in fine i 26 ust. 3, rezygnacja powoduje opróżnienie urzędu.

❖ Odwołanie z urzędu - Art. 23 ust. 4 EKPCz i art. 7 Regulaminu

Żaden sędzia nie może być odwołany ze swojego urzędu, chyba że pozostali sędziowie, na sesji plenarnej, zdecydują większością dwóch trzecich głosów urzędujących sędziów z wyboru, że przestał on spełniać stawiane wymogi. Sędzia ten musi zostać najpierw wysłuchany przez Zgromadzenie plenarne Trybunału. Procedurę odwołania z urzędu może wszcząć każdy sędzia.

Poprzedni sędziowie w ETPCz:

- ❖ Prof. Jerzy Makarczyk (1992-2002)
- ❖ Prof. Lech Garlicki (2002-2012)
- ❖ Polskim sędzią jest obecnie prof. Krzysztof Wojtyczek (2012-...)

Sędziowie *ad hoc* – art. 29 ust. 1 regulaminu

*Jeżeli sędzia wybrany z ramienia zainteresowanej Układającej się Strony jest niezdolny do zasiadania w Izbie, wyłącza się lub zostaje zwolniony albo jeżeli brak jest takiego sędziego, Przewodniczący Trybunału wybiera sędziego *ad hoc* uprawnionego do udziału w rozpatrywaniu sprawy zgodnie z Artykułem 28 z uprzednio złożonej przez Układającą się Stronę listy (...)*

- ❖ Takie same kwalifikacje jak sędziowie ze składu stałego Trybunału
- ❖ Powoływani przez państwa-strony w sporze
- ❖ Musi pozostawać do dyspozycji Trybunału oraz uczestniczyć w posiedzeniach Izby.
- ❖ *Przez okres pełnienia urzędu, sędzia *ad hoc* nie może reprezentować żadnej strony lub strony trzeciej w jakimkolwiek charakterze w postępowaniu przed Trybunałem.*

Kwalifikacje kandydatów (art. 21 EKPCz)

- ❖ Kandydaci na sędziów muszą posiadać kwalifikacje do sprawowania wysokich urzędów sędziowskich lub być prawnikami o uznanej kompetencji.
- ❖ Powinni być ludźmi o najwyższym poziomie moralnym.
- ❖ Sędziowie nie reprezentują stron Konwencji i zasiadają w Trybunale we własnym imieniu
- ❖ Są bezstronni i niezależni w pełnieniu swoich funkcji.
- ❖ Kandydaci muszą swobodnie posługiwać się przynajmniej jednym z dwóch języków oficjalnych Trybunału.

-
- ❖ Trybunał dokonuje wyboru sędziów w oparciu o zasadę zrównoważonej reprezentacji płci, co jest kryterium uzupełniającym, a nie podstawowym.
 - ❖ Zasada *incompatibilitas*
 - ❖ Posiadanie przez sędziów ETPCz przywilejów i immunitetów.
 - ❖ Instytucja wyłączenia sędziego od sprawy.

Struktura wewnętrzna Trybunału

- ❖ Na czele Trybunału stoi Przewodniczący, wybierany przez Zgromadzenie Plenarne ETPCz na okres 3 lat z możliwością reelekcji.
- ❖ Wybierani są również Wiceprzewodniczący w liczbie dwóch.
- ❖ Do pomocy w realizacji zadań Trybunału służy mu Kancelaria. Wykonuje ona istotną część wstępnej analizy napływających do ETPCz skarg.
- ❖ Koszty działalności Trybunału – art. 50 EKPCz: *Koszty działalności Trybunału ponosi Rada Europy.*

Rodzaje składów, w jakich zasiada Trybunał:

- ❖ Od wejścia w życie Protokołu nr 4 ETPCz może rozpatrywać sprawy w jednym z czterech typów składów (art. 26 EKPCz):
 - ❖ Skład 1 sędziego (art. 27 EKPCz)
 - ❖ Skład komitetu 3 sędziów (art. 28 EKPCz)
 - ❖ Skład izby 7 sędziów (tymczasowo skład może być ograniczony do 5 sędziów) (art. 29 EKPCz)
 - ❖ Skład Wielkiej Izby złożonej z 17 sędziów (art. 30 i 31 EKPCz)
- ❖ Specjalne kompetencje ma również Zgromadzenie Plenarne sędziów ETPCz, które nie rozpatruje spraw, a podejmuje decyzje o char. proceduralnym, administracyjnym.

Funkcje ETPCz

❖ Funkcja rozpatrywania skarg – art. 32 EKPCz [właściwość *ratione materiae*]

1. Trybunał jest właściwy do rozpoznania wszystkich spraw dotyczących interpretacji i stosowania niniejszej konwencji i jej protokołów, które zostaną mu przedłożone na podstawie artykułów 3, 34, 46 i 47.

2. Spór dotyczący właściwości Trybunału rozstrzyga sam Trybunał

❖ Funkcja opiniodawcza – art. 47- art. 49 EKPCz + Protokół nr 16

Skargi do ETPCz

- ❖ Podział środków prawnych przewidzianych Konwencją dzielimy na dwa rodzaje, tj.: skarga międzypaństwowa oraz skarga indywidualna.
- ❖ przedmiotem skargi może być zachowanie (działanie bądź zaniechanie) co najmniej jednej strony Konwencji – Państwa Członkowskiego Rady Europy.
- ❖ W przypadku **skarg międzypaństwowych** skarżącym podmiotem może być wyłącznie jedna ze stron Konwencji (art. 33 EKPCz).
- ❖ Natomiast w przypadku **skarg indywidualnych** – każda osoba, organizacja pozarządowa lub grupa jednostek, która uważa, że stała się ofiarą naruszenia swych praw konwencyjnych (art. 34 EKPCz).

Wymogi dopuszczalności skargi do ETPCz

- ❖ Skarga musi być skierowana przeciwko państwu, które ratyfikowało EKPCz.
- ❖ Skarga musi dotyczyć zdarzeń mających miejsce po wejściu w życie Konwencji wobec tego państwa.
- ❖ Autorem skargi musi być państwo-strona EKPCz lub osoba podlegająca jurysdykcji państwa, które ratyfikowało EKPCz.
- ❖ Skarżący musi być dodatkowo ofiarą naruszenia Konwencji (skarga indywidualna).
- ❖ Art. 35 EKPCz – wymogi dopuszczalności skargi

<https://www.youtube.com/watch?v=3gYplMLPNOY> – jak złożyć skargę do ETPCz?

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Etapy rozpoznawania sprawy przed Trybunałem

- ❖ Istnieją 2 etapy rozpoznawania sprawy przez ETPCz.
- ❖ Najpierw oceniana jest sama dopuszczalność skargi.
- ❖ Następnie Trybunał orzeka co do *meritum*.
- ❖ Mniejszym składom powierza się ocenę dopuszczalności skarg, natomiast większym – wyrokowanie co do istoty sporu.
- ❖ Do oceny dopuszczalności skarg indywidualnych zostały powołane przede wszystkim składy 1 sędziego oraz komitetu 3 sędziów.
- ❖ W przypadku skarg międzypaństwowych oceny dopuszczalności dokonuje wyłącznie Izba. Izba orzeka również co do *meritum*.

Wszczęcie postępowania

- ❖ ETPCz jest skargowym organem sądowym. Orzeczenia wydaje jedynie wskutek złożenia odpowiedniego wniosku.
- ❖ Postępowanie wszczynane jest wraz z wniesieniem skargi.
- ❖ Pierwszym etapem postępowania jest kontrola formalna skargi.
- ❖ Spełnienie przez skargę kryteriów formalnych otwiera drogę do jej merytorycznego rozpoznania.

-
- ❖ Interwencja (art. 36 EKPC)
 - ❖ Postępowanie przed Trybunałem opiera się na zasadzie kontradyktoryjności (art. 38 EKPCz).
 - ❖ Postępowanie cechuje zasada jawności (art. 40 EKPCz).
 - ❖ Reprezentacja (art. 35 i 36 Regulaminu).
 - ❖ Pomoc prawna (art. 100 i 101 Regulaminu).
 - ❖ Środki tymczasowe (art. 39 Regulaminu).

Zakończenie postępowania w sprawie skarg (indywidualnych i międzypaństwowych)

❖ Postępowanie w sprawie skarg może zakończyć się na trzy różne sposoby

1. Skreślenie skargi przez Trybunał z listy – art. 37 EKPCz
2. Zawarcie ugody pomiędzy skarżącym a państwem-stroną – art. 39 EKPCz
3. Wydanie przez Trybunał wyroku co do *meritum*

Skreślenie skargi z listy – art. 37 EKPCz

Trybunał może w każdej fazie postępowania zdecydować o skreśleniu skargi z listy spraw, jeżeli okoliczności prowadzą do wniosku, że:

- a) skarżący nie podtrzymuje swej skargi lub*
- b) spór został już rozstrzygnięty, lub*
- c) z jakiejkolwiek innej przyczyny ustalonej przez Trybunał nie jest uzasadnione dalsze rozpatrywanie skargi.*

Jednakże Trybunał kontynuuje rozpatrywanie skargi, jeśli wymaga tego poszanowanie praw człowieka w rozumieniu niniejszej konwencji i jej protokołów.

2. Trybunał może podjąć decyzję o ponownym wpisaniu skargi na listę spraw, jeśli uzna, że okoliczności uzasadniają takie postępowanie.

Ugoda – art. 39 EKPCz

- 1. Na każdym etapie postępowania Trybunał może postawić się do dyspozycji zainteresowanych stron celem polubownego załatwienia sprawy na zasadach poszanowania praw człowieka w rozumieniu niniejszej konwencji i jej protokołów.*
- 2. Postępowanie prowadzone w trybie ustępu 1 jest poufne.*
- 3. Jeśli udało się doprowadzić do polubownego załatwienia sprawy, Trybunał skreśla skargę z listy spraw w formie decyzji, która ogranicza się do krótkiego przedstawienia faktów i przyjętego rozwiązania.*
- 4. Taką decyzję przekazuje się Komitetowi Ministrów, który czuwa nad wykonaniem warunków polubownego załatwienia określonych w decyzji*

Wydanie wyroku co do *meritum*

- ❖ Wyrok może uznawać dopuszczenie się przez państwo-stronę naruszenia, bądź ustalić, że takiego naruszenia nie było
- ❖ Narady Trybunału – art. 22 Regulaminu
- ❖ Głosowanie – art. 23 Regulaminu
- ❖ Treść wyroku (elementy) – art. 74 Regulaminu
- ❖ Częstym elementem wyroków uznających naruszenie jest zasądzenie zadośćuczynienia – art. 41 EKPCz
- ❖ Wyrok oraz każda decyzja powinny zostać uzasadnione – art. 45 EKPCz.
- ❖ Wyrok podlega opublikowaniu – art. 44 EKPCz

-
- ❖ Wyroki Izb są **względnie** ostateczne – art. 42 EKPCz
 - ❖ W ciągu 3 miesięcy od ich wydania każda strona postępowania może wnioskować o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby – art. 43 EKPCz.
 - ❖ Wyroki Izb stają się ostateczne, jeśli:
 - ❖ strony nie złożyły wniosku o przekazanie sprawy Wielkiej Izbie
 - ❖ wniosek ten został odrzucony przez panel 5 sędziów
 - ❖ strony z góry oświadczyły, że nie będą takiego wniosku składać (art. 44 ust. 2 EKPCz)

Charakter wyroku wydanego przez ETPCz

- ❖ wyrok ostateczny wiąże tylko te państwa, które były stronami w danej sprawie i tylko co do tej sprawy – art. 46 ust. 1 EKPCz.
- ❖ ostateczny wyrok przekazywany jest (podobnie jak zatwierdzona ugoda) Komitetowi Ministrów, który czuwa nad jego wykonaniem – art. 46 ust. 2 EKPCz.

Interpretacja wyroku

Artykuł 79 Regulaminu (**Wniosek o interpretację wyroku**)

1. **Strona** może wystąpić z wnioskiem o interpretację wyroku **w okresie roku od jego ogłoszenia.**
2. **Wniosek składa się w Kancelarii.** Wskazuje on dokładnie punkt lub punkty sentencji wyroku, które wymagają interpretacji.
3. **Izba, która wydała wyrok,** może z urzędu zdecydować o odmowie przyjęcia wniosku ze względu na brak podstaw do jego rozpatrzenia. Jeżeli nie jest możliwe utworzenie pierwotnego składu Izby, **Przewodniczący Trybunału uzupełnia lub tworzy skład Izby w drodze losowania.**
4. Jeżeli Izba nie odmówiła przyjęcia wniosku, Szef Kancelarii podaje to do wiadomości drugiej strony lub pozostałych stron i zwraca się do nich o przedstawienie pisemnych uwag w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Izby. Przewodniczący Izby wyznacza również datę rozprawy w razie, gdy Izba zdecydowała o jej przeprowadzeniu. Izba podejmuje decyzję w drodze **wyroku.**

Rewizja wyroku

Artykuł 80 Regulaminu (**Wniosek o rewizję wyroku**)

1. W przypadku **ujawnienia faktu**, który ze swej istoty mógłby mieć **decydujący wpływ**, a który w chwili ogłaszania wyroku **nie był znany Trybunałowi i**, oceniając rozsądnie, **nie mógł być znany stronie**, strona ta może, w okresie **sześciu miesięcy od powzięcia przez nią wiadomości o tym fakcie**, wystąpić do Trybunału z wnioskiem o rewizję tego wyroku.
2. Wniosek wskazuje wyrok, o którego rewizję strona występuje, oraz zawiera dane niezbędne do wykazania, że warunki ustanowione w ustępie 1 niniejszego Artykułu zostały spełnione. Do wniosku załącza się kopie wszystkich dokumentów na potwierdzenie. Wniosek i dokumenty na potwierdzenie składa się w Kancelarii.
3. **Izba, która wydała wyrok**, może z urzędu zdecydować o odmowie przyjęcia wniosku ze względu na brak podstaw do jego rozpatrzenia. Jeżeli nie jest możliwe utworzenie pierwotnego składu Izby, **Przewodniczący Trybunału uzupełnia lub tworzy skład Izby w drodze losowania**.
4. Jeżeli Izba nie odmówiła przyjęcia wniosku, Szef Kancelarii podaje to do wiadomości drugiej strony lub pozostałych stron i zwraca się do nich o przedstawienie pisemnych uwag w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Izby. Przewodniczący Izby wyznacza również datę rozprawy w razie, gdy Izba zdecydowała o jej przeprowadzeniu. Izba podejmuje decyzję w drodze **wyroku**.

Sprostowanie błędów w decyzjach i wyrokach

Artykuł 81 Regulaminu (Sprostowanie błędów w decyzjach i wyrokach)

*Bez uszczerbku dla postanowień dotyczących rewizji wyroku oraz ponownego wpisania na listę skarg, Trybunał może, z urzędu lub na wniosek strony złożony w ciągu **jednego miesiąca od ogłoszenia decyzji lub wyroku**, sprostować błędy pisarskie, błędy w obliczeniach lub oczywiste omyłki.*

Literatura:

1. Kolasa J. (red.), *Współczesne sądownictwo międzynarodowe, Tom I, Zagadnienia instytucjonalne*, wyd. Uwr, Wrocław 2009.
2. Kuźniak B. (red.), *Sądy i trybunały...*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2015.

Dziękuję za uwagę.
